

Mirzet HAMZIĆ

Retrospektivni pogled na poeziju Hajrije Bećirovića

Uvodne napomene

Ima pisaca koji su cijeli svoj spisateljski rad doživljavali kao avanturu duše bez obaveze da se bilo kada, u bilo kojem periodu svog stvaralačkog napora zamisle nad stanjem u književnosti i fazama kroz koje je prolazila na svom stalnom putovanju - od srca ka razumu i nazad. Pomenuti pisci su ostajali dosljedni uvjerenju da pjesma može biti samo "senzacija duše" i da svako promišljanje o poeziji i kroz poeziju vodi degradiranju i udaljavanju od poezije.

Jedan od takvih pisaca je i **Hajrija Bećirović** koji je prethodnih dvadesetak godina pisao pjesme u Gračanici.

Uvodne napomene u slučaju ovog gračaničkog pjesnika moraju uključiti i jednu dodatnu činjenicu koja u izvjesnoj mjeri posebno opečačuje njegovo pjevanje. Ona je sadržana u njegovom ograničenom pjesničkom znanju, upućenosti u trendove i mode koje su na dugom vremenskom putu pratile pjesništvo. Ne znajući sve faze i mijene na koje je pjesništvo osuđeno, **Bećirović** je ostao dosljedni "rob i zaljubljenik" pjesničkog iskona - iskreno i do kraja. Iz tog uvjerenja i rada nastalo je sedam zbirki pjesama koje su po mnogo čemu neujednačene, često plod napora da se materijal ukoriči, da se kao knjiga ponudi bez obzira na brojne nedostake

koji su pojedine knjige pratili. Provincijalno breme, inače natovareno na pjesnike koji žive daleko od centara kakvog-takvog zbivanja u poeziji time je postajalo teže, povećavajući svoju težinu do granica nepodnošljivosti.

Uprkos svemu, **Hajrija Bećirović** jeste i biće, autentični pjesnički biljeg Gračanice što je svakodnevno kroz svoj mukotrpan život svjedočio poezijom. Poziciju pjesnika u ovom gradu učinio je pomalo i tragičnom jer je pristao na stereotip i preživljen status pjesnika koji je "boem i patnik" što će, čini mi se, gračaničku poetsku scenu osiromašiti za značajan broj pjesničkih pojava. Kad ovo kažemo imamo u vidu činjenicu da pored **Mevludina Spahića**, koji je po književnoj vokaciji više prozaist, do pojave **Mirze Dedića**, **Hasana Puškara** i **Edvina Mujinovića**, u Gračanici nismo imali pjesnika koji su poeziju poimali zrelo i koji su tako reći žalosno stanje sa "poimanjem književne djelatnosti" mogli ozbiljnije promijeniti. Retrospektivnim uvidom u pjesništvo **Hajrije Bećirovića**, spoznajemo da nije moguće ostvariti jedan kontinuirani pogled na njegov rad jer on je pjesnik kojem je kontinuitet nepoznat. Stoga je neophodno markirati teme oko kojih se okuplja to pjesništvo iako nisu imale svoju plansku razradu, već su više odbлесak statičnih pogleda koji ponekad prerastaju u stereotip. Broj tema koje su zaokupljale **Bećirovića** jeste konačan, ali nam nije namjera baviti se statistikom i utvrđivati njihovu konačnu broj. Prinudeni smo odabrati one najfrekventnije. Pri ovom pristupu, isto tako valja biti oprezan jer su tri od sedam

zbirki izvan "stanja duha" u kojem je nastajao, formirao se i egzistirao **Bećirovićev** pjesnički izraz i iskaz.

Zbirke pjesama "Vrijeme i nevrjeme" (1981), "Suza kamena" (1984), "Vremenom i srcem" (1986), i "Slika života" (1997) mogu predstavljati jednu cjelinu, dok su tri preostale "Molitva bola" (1993), "Demoski prah" (1995) i "Mladost nedosanjana" (1995) svaka za sebe posebna cjelina, što zahtijeva i posebnu vrstu pristupa..

Kada govorimo o zbirkama koje su djelo jedne perspektive, neizmijenjenog pjesničkog stava, svjetonazora i ideje, činimo to kao da je riječ o jednoj knjizi u kojoj se veći broj pjesama okuplja oko istih ili srodnih tema. One su (teme) više-manje na istoj distanci i u istoj relaciji prema nastojanjima pjesnika da doprinese ne toliko njihovom rasvjetljavanju, koliko ponovnom prizivanju i aktualiziranju. Nama se najfrekventnijim čine: **pozicija pjesnika, riječ, pozicija poezije, vrijeme i kamen**. Svakako, pri ovoj, na prvi pogled, preciznoj i za poeziju nedopustivo egzaktnoj podjeli treba imati u vidu da se pomenute teme međusobno dotiču, a nerijetko i prepliću, što nije ništa neobično i novo kako u poeziji, tako i u promišljanju o njoj.

Pozicija pjesnika

"Moj put je beskrajno dug/ nikada velikim vratima stići" ("**Dugo putovanje**") kaže **Hajrija Bećirović** u svojoj prvoj zbirci pjesama te tako, na neki način, ograničava svoj domet, a u krajnjem i domet poezije. Bio je svjestan da prilazi jednom, posve

neizvjesnom poslu, sa sumnjom da su "velika vrata" rezervisana za nekog drugog i drugačijeg – koji će kroz njih proći. U tom okviru i sa tom sviješću pjesnik će (u različitim stanjima duha i sa različitim inspirativnim nabojem) s vremena na vrijeme iznevjeravati ovu postavku, ali ona je ostajala, a danas, bez veće rezerve, možemo konstatovati i ostala istina koju (sa habitusom koji je nosio) jednostavno nije mogao "iznevjeriti".

U traganju za pozicijom pjesnika i njegovog određenja, **Bećirović** se neće odbraniti od stereotipa romantizma, koji su se u proplamsajima javljali i u pojedinim kasnijim periodima. Tako nam stihovi zvuče poznato i kao da smo ih negdje čitali: "Ja i moje misli same/ u noći" ("**Moć dodira**"). Noć i samoća, kao neki garant pjesnicima prve polovine 19. stoljeća, ostali su i u kasnijem vremenu stalna pratnja jedne od poznatih linija u poeziji, s tim što su uspješnija pjesnička imena iznalazila bolja rješenja za imenovanje ovih, kako smo rekli, vjernih pratilaca poezije. Pjesnik tragač, istraživač koji stiže živ, rekli bi bolji pjesnici, nije stran ni pjesništvu **Hajrije Bećirovića**. Kod njega to zvuči na sljedeći način: "moram bol savladati/ tragajući bez daha/ stigoh u noć straha/ da razjasnim mrak duši uplašenoj" ("**Strah**"). Na istom tragu, čak i u istoj ravni, su i sljedeći stihovi: "nisi predvidio/ drugi su ispred tebe stali na put novog vremena // tražio si razum moćnih da ti podari snagu uma/ da svoje pjesme možeš braniti// prerano te napustila svjetlost/ tajna ti ostala čekano jutro/ svjedok sam da si trezvno tragao za istinom/ našeg života/ u vremenu upornih tragača// htio

sam ti reći/ osudi sve što strepnju stvara/ osim ako slutnja ne bude jača (**"Pokreni se"**). *Na tom putu poezije pjesnik je svjestan da prepreke nisu ni lahke ni rijetke. Ali svjestan je i avanture u koju se upustio, prihvatajući je i kao kob i kao nagradu. Kod Bećirovića je to, mora se priznati, proizvelo stihove koji se mogu svrstati u uspješniji dio njegovog stvaralaštva. Oslušnimo ih:* "u buri/ kroz pjenušave valove uporno plovi brod/ čovjek istražuje dalek svijet/ /vrijeme ima svoje zamke/ na putovanju punom iskušenja/ smjeli istraživač želi otkriti prostor čist/ jer nema nikakve zamjene za ljepotu// duboko jest i varljivo more života/ oni koji nisu hrabri/ u takav prostor ne mogu ići/ /koji čovjek pouzdano zna šta hoće/ taj će na cilj stići/ s glavom punom novih saznanja" (**"Smjeli istraživač"**)

Uprkos smjelom i upornom traganju, nagrada je slaba, a sreća tanka. Ono što bi trebalo biti inspiracija i spas, prolazi brže od treptaja oka i ima svoj odraz u pjesništvu Hajrije Bećirovića: "Malo je bilo iskonske ljubavi/ Svaki novi pokušaj zajedničkog življenja/ htio je uništiti prostor/ mog pjesničkog vidokruga." (**"Ženo"**)

Ono što je karakteristično za gračaničkog pjesničkog barda jeste da je u više navrata vršio neku vrstu rekapitulacije i svoga života i svoga rada. Vrlo često dovodio je pažljivijeg čitaoca u poziciju da pomisli kako je riječ o nekoj od njegovih posljednjih pjesama. Naprimjer: "živio sam životom boemskim/ maštao tiho koračajući/ u vremenu zagonetnom/ u zamornoj samoći/ s knjigama novim/ tražio spas mojoj nesreći" (**"Povratak rodnom kraju"**). *III:* "Neko će plakati

i za mnom,/ u vremenu našem/ kao poeta, okončati moram// Nisam skrivao istinu/ o svemu što sam znao/ iskreno sam govorio i napisao// Dalje,/ u miru hoću da počivam." (**"Prošlost sahranjena u meni"**). *I opet:* "Trezven,/ shvatio sam/ maštu moju/ sa njom jedino bio sam srećan" (**"Novo iskustvo"**).

Međutim, kao da je svjestan toga, Bećirović ima potrebu da govori o novom radanju svog stiha i novom početku sebe kao pjesnika: "Ja pastir riječi/ u njivi bijeloj/ zaspalu/ budim novu frulu" (**"Izazov budućí"**).

Da je pravo vrijeme za jedan cjelovitiji retrospektivni pogled na poeziju Hajrije Bećirovića, najbolje svjedoči njegova pjesma koju donosimo u cjelini: "Godina rođenja bivša/ smrt datumom obilježena./ živio sam kao čovjek/ u danu dugog čekanja/ dočekao tamnu noć /i/ stalno želio/ sunčeva toplota da ugrije mi tijelo/ al' uzalud/ mladost je moja rano usahla./ Stalno me progonila sablast samoće/ sve je moje želje izjela./ Pri kraju života/ evo,/ ostala mi samo nada/ više niko ne dolazi./ Sam,/ u sobi vlažnoj/ dugo motrim kroz zamagljen prozor/ jedva vidim zaraslu ulicu moje prošlosti./ Već se smanjuju zjenice očiju slabovidnih/ i/ druga me čula napuštaju/ sve više sam siguran da je ovo kraj/ autobiografije." (**"Autobiografija"**). *Poslije ove pjesme teško je napisati više i jednu riječ, teško je pomišljati na novu knjigu jer bi to, u pjesničkom smislu, bilo ravno pokušaju da se govori iz groba. Međutim, naviknuti na Bećirovićev luk-suz koji često vodi u razmaženost, ne bi se iznenadili da iznevjeri i ovaj pjesnički princip, kao i toliko drugih.*

Riječ

"Ubi me prejaka riječ" rekao je pjesnik **Branko Miljković** i ne dugo zatim, sam sebi presudio. Na taj način, on je odredio poziciju pjesnika prema riječi i taj odnos uozbiljio do neslučenih razmjera. Ne treba ponavljati slučaj **Ilhamije**, koji je ostao dosljedan izrečenom i kada je dilema bila riječ ili život. Čini se da ovih činjenica **Hajrija Bećirović**, gračanički pjesnik, nije bio svjestan. On kao da preuzima veliku obavezu kada govori o poziciji riječi u poeziji, ali ne ostaje dosljedan. U nekoliko navrata on ispisuje obavezujuće stihove: "sačuvaj/ riječ/ moćnu/ ona/ je/ naša istina/ zato/ ne mogu nikako/ život prečutati." ("**Prva molba**"). Ili: "bistra/ misao mora/ riječ/ spasiti" ("**Očekivanja**"). Riječi se daje golem značaj, ali se saopštava skromnim pjesničkim konstrukcijama kao u slučajevima: "u smjelom koraku/ riječima premošten vijek" ("**Most**"), "kako riječ oluju da stiša/ kad se magle stalno radaju/ i postaju jače" ("**Zamagljenja**"), "čudno/ koliko velika riječ/ život/ može stati/ u malu riječ/ smrt" ("**Riječi**").

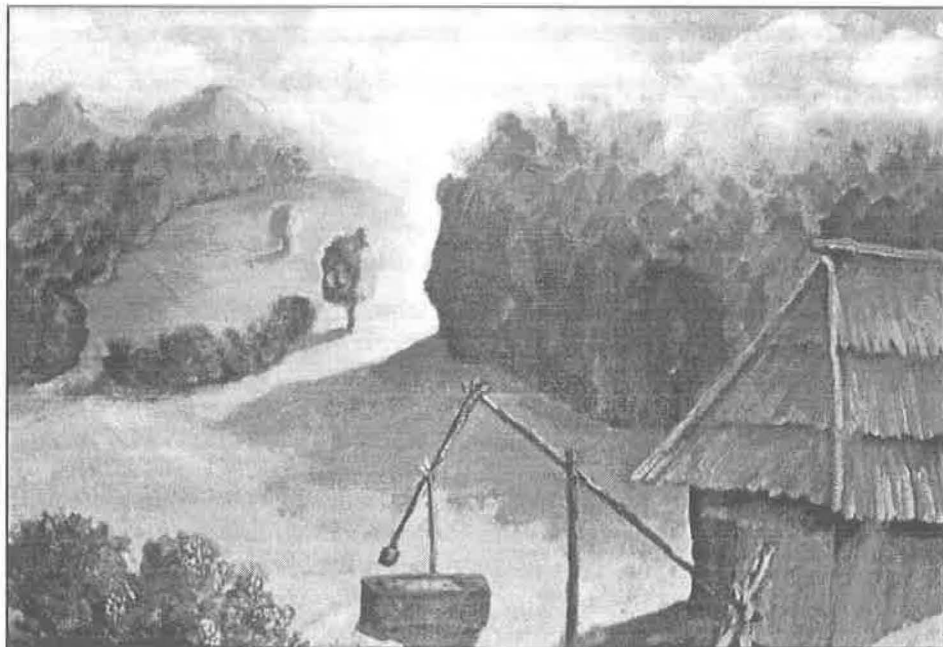
Ponekad didaktičan, ali kao da se poruke odašilju nekom drugom i sa samim pjesnikom nisu u dosluhu: "glava se ne smije mučiti ispraznim govorom/ papir se treba pokloniti zrelošću mislima/ govor mora biti jasan i čist" ("**Umni tragač**"). Isto se ponavlja i u sljedećim stihovima: "u našim glavama život (je) ostavio/ pečat iskustva/ ljepotu vremena/ otkala bogata riječ" ("**Sjeme vremena**").

Alhemija riječi predmet je pjesničkih promišljanja. Narastanje riječi pretvara se u vulkan ili nabu-

jali okean. I u jednom i drugom slučaju neophodno je biti oprezan. A sve počinje naizgled bezazlenom igrom: "Skice riječi na papiru ostavljene/ postale cjelovit oblik./ pjesme moje nabujale k'o voda/ otiču kroz vrijeme./ bit će usidrene, u budućnost.// Knjiga vremena/ nije bajka/ ona je istina" ("**Knjiga vremena**")

Ono što se ne može osporiti **Hajriji Bećiroviću** jeste činjenica da je činio napor da nađe pjesmu koja bi poput jasne i snažne crne linije podvukla njegova promišljanja o temi: riječ i pjesnik. Ova velika, ali ponekad nedovoljno zahvalna tema proizvela je jednu od najboljih pjesama u ukupnom književnom opusu **Hajrije Bećirovića**: "Ne volim riječ varljivu./ ona je uzrok bola./ a istina postane ljubav.// Moja riječ mala./ kad bude novo vrijeme/ postat će velika./ smjela kao soko./ slobodna u letu stići će daleko.// Kad dovoljno osnaži./ ni tada neće biti lažna/ ni nerazumna čovjeku/ postat će važna kao budućnost." ("**Riječ**")

Broj pjesama ili bolje rečeno stihoa okupljenih oko pitanja riječi, kao osnovnog pjesničkog sredstva, kod **Bećirovića** je zavidan. Nerijetko dosljedan sebi, dakle stereotipan i staromodan, gračanički pjesnik je znao iznenaditi konstrukcijama koje nas upućuju na pomisao da su možda odnekud preuzete. Nedostatak pjesničkog daha, nerijetko i svijesti o poziciji u kojoj se našlo pjesništvo u vremenu u kojem piše, bili su mu zapreka da nas češće iznenadi.

Ekrem Osmanhodžić, Magla i mjesečina

Pozicija poezije

Jedno od najvećih prokletstava koje je književnost moglo zadesiti, jeste činjenica da je ona postala sama sebi tema. Kod **Bećirovića**, međutim, to nije tema koja podrazumjeva "nešto" napisano, što se dalje nadograđuje "u radionici" obrazovanog i upućenog čitaoca. **Bećirović** je nadnesen nad poeziju razmišljajući o njenom dosegu, moći, nemoći, smislu i ideji. Da je imao svijest o njenom kontinuitetu, stihovi: "U glavi otežana zriješ/ bol nadrasta želju/ danas već si iskra/ sutra bićeš plamen/ vrijeme je tvoja vatra" ("**Poezijo**"), koji su već u uvodu u njegovu prvu knjigu, bili bi sjajan uvod u ukupno pjesničko ostvarenje ovog gračaničkog pjesnika. Možda bi danas zaista bilo moguće govoriti o moćnom pjesničkom plamenu nagoviještenom prije gotovo

dvije decenije. Ovako, ostaje uvjerenje da se pjesnik u promišljanju poezije, njene uloge i značaja, njenog smisla i djelotvornosti - izgubio u "varijacijama na istu temu": "izmišlja neke nove stvari/ čarobna igra odvede ga u svijet poezije/ gdje svijet nije robinja vremena" ("**Mašta postala java**").

Ako bismo tražili ključnu pjesmu koja donosi najcjelovitiji pogled pjesnika na temu koje se dotičimo i koju određujemo kao bitnu u njegovom radu, onda je to svakako pjesma "**Moja ljubav sad**". U toj pjesmi pjesnik poeziji daje posvećeno mjesto, karakterišući je kao jedinu djelatnost koja ima nekog smisla - da bi na kraju, između poezije i života stavio znak jednakosti. Iako u poeziji poznata, ova paralela, ipak, kod gračaničkog pjesnika zvuči

osvježavajuće i uvjerljivo: "Poezijo/ za tebe živim,/ život je samo jedan./ Pov-elja si istine naše/ jedina nada/ želje ostvarene./ Da nema Tebe/ ne bi mogao preboljeti./ Ti si/ maja Ijubov sad/ Tebe samo čeka moja mašta./ Mi smo dio istog svijeta/ ako prerano us-ahneš,/ Biće to kraj moga života.

U jednoj od svojih posljednjih ob-javljenih pjesama Bećirović je umir-io raniju zapjenušanost i svoja razmišljanja sveo do granica hladno racionalnog, mada se u jeziku još uvijek može osjetiti iskričenje koje prijeti da svakog trenutka preraste u buktinju: "Prvo si bila iskra nezrelih misli,/ kasnije postala cijela slika živo-ta./ Zbog tebe razum moj zrio,/ pa kad sam dovoljno postao mudar/ u nutri-ni svijesti životni sam san probudio./ Ne postoji ništa vrijednije od Tebe,/ Ti si plod tužne i radosne noći,/ nemoj od mene pobjeći daleko,/ želim,/ u srž tvog vremena/ niti novog utkati." ("Pjesmo").

Ostaje utisak da je u svom pjesničkom opusu peziji kao motivu **Bećirović** dao dosta mjesta. Ne može se ne primijetiti oskudnost perspektive doticanja poezije poezijom - u širem stvaralačkom kontekstu i njezi-noj ulozi kroz vrijeme. Opet nas to, međutim, vraća na konstatacije iz uvo-da koje se ovdje samo potvrđuju u čin-jenici da je **Hajrija Bećirović** skrom-nog znanja, što se općenito može reći i za njegov književno-umjetnički, odnosno pjesnički domet.

Vrijeme

Ako bi tražili temu koja je naj-plodotvornija i, zašto ne reći, u artis-tičom smislu najuspješnija kod Hajr-

ije Bećirovića, onda je to, svakako, vrijeme. Broj varijacija na tu temu ide do granica koje na momente zadiljuju čitaoca i navode ga na pomisao kako nije riječ o istom pjesniku. Slike opodene fino rezanom i vješto građenom metaforom ili nekim drugim stilskim sredstvom pružaju mogućnost daljeg razmišljanja, a nerijetko i uživanja. Započnimo, možda najljepšim od svih stihova koje je ovaj pjesnik ispisao u svojim sedam knjiga poezije: "kada jesen sahrani vrijeme lijepo/ i galeb je tužan u praznome letu" ("U maloj luci"). Na sreću, i raznovrsnost tih varijacija ovoga puta je na zavidnom nivou. Pjesnik je demonstrirao da vrijeme može biti mjera i pri pomenu žene ("sinoć/ sa pupoljkom/ ona/ dode// u namjeri/ da odnese vrijeme" ("Htijen-je") ili prikladno mogućim životnim situacijama: "budi skromna na bjeli-ni/ gdje nabrekla vena moćni sok sipa/ i/ u svakom vremenu imaj/ jutro/ da se vidi/ tvoja/ putanja" ("Putanja"). Treba imati u vidu da je književnost uvijek bila, manje ili više očigledno, samo traganje za izgubljenim vre-menom. Kod Bećirovića to je prisut-no više "pjesničkim instinktom", nego sviješću o toj nepobitnoj činjenici, ali je prisutno: "kao dijete tragam/ ulicom bez kraja// vrijeme na licu ostavi dubok trag" ("Traganje"). Ponekad pjesnička razmišljanja dolaze kao plod izvjesne mistifikacije čiji je pokretač opet vrijeme: "što više ima proticanja/ tajna duže živi/ zatočena/ krugom vremena" ("Zatočena"). Vrijeme prerasta u nešto najvrijednije i nastalo je od samog srca: "... vrijeme je otopina srčanog leda/ buran život misli stišavaju" (Bez naslova) ili je spasilac nečega što je sredstvo pjesni-kovog opstanka - riječi: "Krik/ opom-

ena moćnog umiranja/ vremenu riječ je spas". *Ako život posmatramo kao spoj vremena i prostora, odnosno srca i mozga, duše i osjećanja, vrijeme je korito svijesti*: "gradimo naš život/ s čvrstom građom znanja/ savjest nam je vrijeme/ prostor osjećanja", (**"Vječan trag"**). *Stihovi koji za temu imaju vrijeme znaju otići široko, kako "u ljepotu", tako i u značenje, da bi im svako dodatno objašnjenje više oduzelo nego pomoglo u razumijevanju*: "vrijeme lovaca budi/ u blizini zvijer osuđena" (**"Osuđena"**). *Ili*: "iskušenje vremena mami nas tamo daleko/ gdje je gusta magla iz potaje stvorila sumnju/ zavukla se zima u kosti/ dok noć traje/ srce zbog straha nemirno je" (**"Iskušenje"**). *Ima tu i stihova koji su danak agitpropovskom poimanju poezije, u kojima se vrijeme koje dolazi posmatra ili kao "svijetla budućnost" ili se robuje preživjelom literarnom floskuli - da je pjesnik taj koji piše za budućnost*: "u našem vremenu/ potrebno je sačuvati snagu umne rijeke/ neka nas imaju po čemu pumtiti generacije daleke" (**"Zreloumni ljudi"**) i "naslage svijetlosti/ dovoljno će osvijetliti tamnu prošlost/ novo vrijeme nije dovoljno vidljivo" (**"Nišan vremena"**).

Sve u svemu, Bećirović je našao daha za vrijeme. Napisao je pravu odu vremenu koja ide u red njegovih najuspješnijih pjesama. Kao da je želio stihove razasute po svojim zbirkama okupiti na jednom mjestu, sabiti stih u iskazu, a mislima dozvoliti širinu, pokupiti više simbola, od kojih svaki za sebe može biti nova zbirka i - propustiti ih kroz filter vremena, što se pokazalo vrlo uspješnim. Stihovi sami za sebe ipak najviše go-

vore: "vrijeme je moćno/ jače od svega/ ako zatreba/ može biti/ vatra/ da nam glavu spali// može biti/ voda/ da nam polja poplavi/ da oči gladne u pogledu ostanu// može biti/ grom/ da jaka svjetlost u krvotok uđe/ da srce uništi u najboljem kucanju// može biti/ kamen/ da snažno tijelo okameni// može biti/ sunce/ da s blagom toplotom povрати čovjeka u život/ da obnovi porušen dom/ da u glavi rasvijetli misli mračne/ da nadošlu vodu umiri/ da priroda bude čista" (**"Moćno vrijeme"**).

Kamen

Možda ima pjesničkih simbola koji svojim obimom (a možda i značajem) nadilaze mjesto kamena u poeziji Hajrije Bećirovića, ali nam se činilo u susretu s njegovom poezijom da ovaj prirodni fenomen postoji u stihovima gračaničkog pjesnika i kad ga ne pominje. Da li je to instinkt pjesnika - da je kamen u samoj početnoj osnovi bosanske umjetnosti i književnosti ili potraga za nečim što bi uvezalo često "raštimanac" stihove Hajrije Bećirovića, možemo samo nagađati. Međutim, ostajemo pri utisku da je pjesnik nastojao "okamentiti", to jest očvrstiti svoju poeziju, što nakon svega, posmatramo kao pokušaj koji teško da je postigao uspjeh u željenoj mjeri.

Izdvajamo, ipak uspjelije pjesničke slike: radanje pjesme: "... kada kamen progovori/ male su oči/ da oplaču život" (Bez naslova); simbolička igra boja: "i rijeke su postale čudne/ kamenje bijelo obojile su u boju crnu/ a njihove nekad bistre vode/ rdom otrovane/ boluju" ("Izvor"); topao govor o hladnom ka-

menu: "dobro je/ kada život nekad može biti kao kamen/ da tvrdoćom smiri brzu vodu/ jer bi nas htjela potopiti/ rijeka vremena u moćnom hodu" ("Moćan hod"); porodi se, pjesmo, prije nego postaneš mrtva riječ: "Isplaci se suzo nutarnja/ dok nisi skamenjena/ iza čutnje uma/ savladaš teret vremena/ jer misli su samar tvoga bremena." ("Suza nutarnja").

Preostale tri knjige u stvaralaštvu Hajrije Bećirovića plod su ili uslovljenosti ili stanja u kojima je autor tražio novi izraz i oprobavao se na poljima koja nisu mogla biti u okviru njegovog pjesničkog djelokruga. Zbirka pjesama "Molitva bola" uslovljena je agresijom na Bosnu i Hercegovinu i piščevom potrebom da pruži otpor na njemu, u toj prilici, jedini mogući način. Iako te vrste knjiga u vremenu svog pojavljivanja mogu imati izujesnih dobrih strana, one, po pravilu, odudaraju od ukupne poetike autora i ostaju zanimljive samo u pregledima ratnog stvaralaštva. Na taj način moguće je posmatrati i zbirku pjesama Hajrije Bećirovića "Demonški prah". Daleko od tema kojima je ranije bio zaokupljen, pjesnički jezik dovodi na razinu konkretnog do potpune ogoljelosti pristajući da ostavi konstrukcije nedorađene do rogozatnosti: "Došla je paklena noć/ granate padaju/ kuće se ruše" ("Vrelo suza"). U lirske pjesme uvode se likovi koji u ratnom vremenu postaju heroji ulice, mahale, grada ("Da li ovo sanjam/ il' je stvarno java/ pričam li to s njima/ istinskim herojima/ Bajbagom/ Taksom/ Mehmedom/ Tuckom/ Ferhatovićem i drugim/ u bitkama teškim"), što je dozvoljeno samo u ratnim pjesmama. Ali to nam ne daje

za pravo da u vrednovanju tih pjesama to i ne kažemo. Držeći se uobičajenih kriterija u vrijednovanju književnih djela ne možemo ipak zaobići činjenicu da se u ovom slučaju radi o umjetnički neuspjeloj pezi. Granate, izbjeglice, mrtvi, ranjeni, prekinuta prijateljstva, ali i novi heroji i pravedna borba – motivi su i teme stihova koji pletu "Molitvu bola" Hajrije Bećirovića. Međutim, nepošteno bi bilo ne pomenuti izvanknjiževne detalje koji idu u prilog ovoj umjetnički neuspjeloj zbirci pjesama. Naime, Bećirović je autor koji je prvi objavio knjigu u "ratnoj" Gračanici, što je, u tom vremenu kada se o knjigama teško moglo i razmišljati, poduhvat vrijedan pažnje. Bio je to dokaz da borba na linijama fronta dobiva svoju potvrdu i u književnosti bez obzira što njene domete danas ocjenjujemo kao skromne.

U svom izletu u dječiju književnost Bećirović je pokazao dvije stvari: prvo, da za dječiju poeziju treba puno majstorstva i drugo, da nije dječiji pjesnik. U nastojanjima da prikaže poteškoće kojima su u ratu bili izloženi najmlađi u Bosni i Hercegovini, gračanički pjesnik se na tom terenu iskazao kao autor oskudnog jezika i još oskudnije imaginacije. Poezija kazana jezikom neshvatljivim onima kojima je namijenjena, na momente prerasta u stihove koji nameću pitanje kako su mogli promaći oku recenzenta. Tako se mogu sresti konstrukcije po kojima je (gluho bilo!) sreća biti mrtav – jer (kao?) živ čovjek preživljava strah: "Sreća je/ što nije živa, od strašnih granata/ ona bi se uplašila..." Kao potvrdu "strogoće" ovih ocjena

navodimo još jednu strofu koju nije potrebno posebno tražiti u zbirci **"Nedosanjana mladost"**: "Ne koljite nam drugaricu/ četnici, bili prokleti,/ zar vas nije stid/ da nevinom djetinjstvu uzimate život...?"

U pregledima ukupnog rada i stvaralaštva ovog gračaničkog pjesnika ova zbirka pjesama za djecu malo će mu biti od koristi, čitaocima još manje.

U poemi **"Demonski prah"** **Bećirović** se odlučio da u centar svog interesovanja stavi jednu od ratnih nus-pojava - drogu - kojoj je pribjegavao dio bosanske populacije kako bi "lakše podnio" strahote rata. To je uslovalo traženje jedne nove, post-modernističke forme, do sada ne tako prisutne na ovim prostorima. Možda je pronalaženje neke perspektive najuspjeliji detalj u ovoj knjizi. Naime, cijela poema je ispovijest mladog čovjeka koji je kušao to zlo i koji mu se pokušava oduprijeti. Cijela knjiga je, zapravo, jedna pjesma ili, bolje rečeno, priča koja predstavlja genezu tog zla i njegove pogubne posljedice kako za pojedinca i porodicu, tako i za cijelu zajednicu koja prije ili kasnije biva uhvaćena u kolo zla koje je potpuno obuzima i razbija. Ova tema nije mogla biti obrađena kroz jednu pjesmu ili niz pjesama. Ona je morala dobiti jedan širi zahvat, kako bi se seciranjem došlo do svih posljedica koje prouzrokuje.

Poemom **"Demonski prah"** **Hajrija Bećirović** prestaje biti samo pjesnik. On se ovdje pojavljuje, prije svega, u ulozi velikog humaniste, nesposoban da šuti pred zlom koje se nadvija nad svima nama i prijeti da nas uništi snagom hidrogenske

bombe. Iako svijestan malog dometa poezije, **Bećirović** čini napor da u pisanoj formi ostavi jednu poruku, čiji je značaj dalekosežan. Ostavlja se, dakle, mogućnost da se čitanjem jednog dosta prohodnog štiva na vrijeme shvati opasnost od potencijalnog zla koje kruži oko nas. Opomena je to - prije nego li nas obuzme, ili da nam pomogne da se vratimo ako smo **zaboravili u njega**.

Na jezičkom planu Hajrija Bećirović je ostao dosljedan sebi. Očuvao je onu prohodnost i blizinu jezika dostupnu najširoj čitalačkoj publici. Napor da jednim ovakvim, naizgled svakodnevnim, jezikom saopšti dalekosežnu poruku nije ostao bez uspjeha.

Zaključak

Koliko god ocjene o radu Hajrije Bećirovića bile na trenutke prestroge, možda ponekad i grube i isključive, ipak, moram priznati, da je prisutan prijatan osjećaj pisati o čovjeku koji je više od dvadeset godina dobrovoljno svoju slobodu žrtvovao poeziji. Možda smo apstrahirali ovu bolnu i lijepu činjenicu. **Hajrija** je zaslužao da se o njemu piše, ako ne kao pjesniku velikog dometa, a ono kao o svojevrsnom gračaničkom fenomenu koji ni u najtežim trenucima (rat, bolest, neimaština) nije odustajao od pjesme. Koliko god je ona ponekad gorka, ipak, je pjesniku, čini se, najvjerniji prijatelj. A to nije malo.

Zato mi je drago i nadam se da se podrazumjeva da mu želim sve najbolje ... od života. Od poezije onoliko koliko njena nemilosrednost dozvoli.